

GÖRA SIG AV MED EDDY

INSPIRATIONSMATERIAL FÖR LÄRARE

Av Helena Simonsson Ulfvebrand

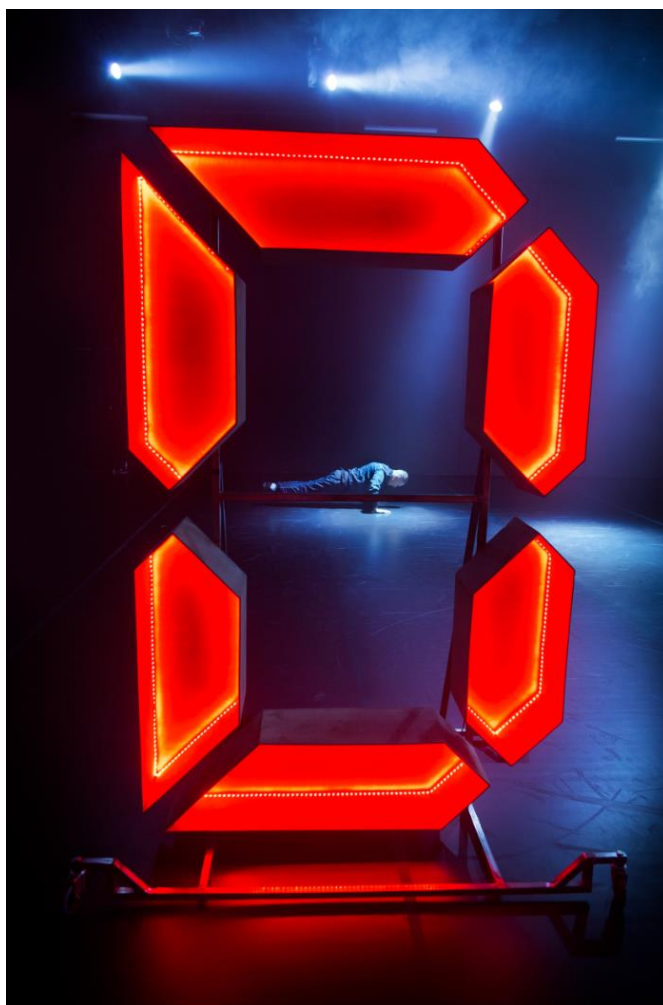

Foto: Markus Gårder

VÄLLINGBY

KULTURHUSET STADSTEATERN

SKÄRHOLMEN

KULTURHUSET STADSTEATERN

I rollen som Eddy **Björn Elgerd**

Av **Édouard Louis**

Dramatisering **Lucia Cajchanova**

Dramaturg **Åsa Lindholm**

Regi och scenografi **Per Öhagen**

Scenografi och ljusdesign **Karl Svensson**

Ljuddesign och kompositör **Patsy Lassbo**

Stylist **Wasima Mahfoud**

Scenchef Henrik Enar

Scentekniker Björn Eriksson

Ljudtekniker Teodor Sydbom Kourkoulis

Belysningsmästare Hilda Ohlsson

Scenteknik Fabian Wetterrot

Publikvärdar Elis Burrau, Emilia Felix, Emma Ikekwe, Hiba al Kawari och Katarina Lehtola

Kommunikatör Asynja Gray

Kommunikatör Emma Gouveia Berggren

Verkställande producent Malin Hjelm

Konstnärlig chef Carolina Frände

Foto Markus Gårder

Av upphovsrättsliga skäl är bandupptagning från salongen inte tillåten.

Från 16 år

Föreställningslängd: 1 tim 15 min utan paus

Urpremiär 28 september 2017

INTRODUKTION

Ni har sett föreställningen *Göra sig av med Eddy*. Uppsättningen bygger på den självbiografiska boken *Bli kvitt Eddy Belleguele* av Édouard Louis, född 1992.

Detta material är till för att du som lärare ska få inspiration och idéer kring hur du kan ta dig an, samtala om och arbeta vidare med dina och dina elevers såväl individuella som kollektiva upplevelser av föreställningen, samt kring uppsättningens tematik rörande identitet, normer, konstruktioner och definitioner. Materialet är således anpassat för att användas efter att ni sett föreställningen. De första övningarna syftar till att fånga upp elevernas upplevelser av föreställningen, därefter följer olika typer av diskussionsunderlag och övningar för att nå uppsättningens tematik och slutligen ges förslag på en större uppgift som knyter an till de tidigare övningarna och diskussionerna samt adderar temat självbiografi.

Läs gärna igenom hela materialet, men känn dig fri i hur du sedan använder övningarna och diskussionsunderlagen. Lägg till, ändra om eller koppla ihop med egna idéer eller pågående projekt och teman i klassen och skolan. Du som lärare känner din klass och dina elever bäst, du kan deras behov, deras styrkor och svagheter. Använd den kunskapen, men sträva gärna också efter att kliva utanför ramarna vad gäller uppfattningar och förgivettaganden.

VAD, HUR OCH VARFÖR?

Minns föreställningen - mindmap

Vare sig det var igår eller flera veckor sedan ni såg föreställningen är det bra att låta alla komma tillbaka till upplevelsen av den, och ta del av varandras intryck. Dela in eleverna i mindre grupper och låt dem först fånga upplevelsen av föreställningen genom relativt konkreta och lättformulerade frågor som: Vad handlade den om? Vem och hur var huvudpersonen? Vilka bipersoner fanns det? Vad fanns på scenen? Hur gestaltades berättelsen?

Låt grupperna sedan göra en mindmap, eller på ett annat för er välfungerande sätt föra ned tankar och funderingar rörande föreställningen. I diskussioner kring en konstupplevelse kan en lätt hamna i yttrande av åsikter som endast kort värderar den individuella upplevelsen, exempelvis genom att uttrycka att föreställningen var bra eller dålig, rolig eller sorglig. Sträva

efter att komma bort från sådant, och istället föra samtal kring *varför* något upplevdes som exempelvis sorgligt, bra eller svårt. Om diskussionerna stannar av kan just *varför* vara en bra motor.

Grupperna ska därefter plocka ut tre till fyra ord eller kortare meningar från diskussionen och mindmapen som de finner talande för föreställningen, dess dramaturgi, tema och/eller handling. Dessa ord/meningar redovisas sedan i helklass. Om tiden tillåter, låt dem förklara hur diskussionerna gått till och varför de valt att lyfta just de orden/meningarna. Skriv gärna upp orden på en whiteboard eller liknande så att alla inte bara hör utan också ser dem. När grupperna redovisat färdigt, reflektera i helklass över vilka likheter och skillnader ni finner och om det finns motsatser. Håller alla med om alla ord? Varför/varför inte?

Här finns nu ett gott underlag för dig som lärare att se om det är något särskilt som kanske bör diskuteras vidare, vad just dina elever upplevt under föreställningen, och vad som kan verka relevant att fortsätta arbeta med kopplat till föreställningen.

Minns föreställningen - tändsticksaskformulering

Inom teatervärlden finns ett analysverktyg som ibland kallas för "tändsticksaskformulering". Det kan jämföras med en "pitch" eller en "målformulering", det vill säga en slagkraftig beskrivning av ett projekt, i detta fall en föreställning, som är såpass kort att den får plats att skriva ned på en tändsticksask.

En tändsticksaskformulering som görs efter en teaterupplevelse bör göras individuellt, eftersom alla upplevelser är just individuella. Beroende på ens förförståelse har en sett och upplevt olika saker och lagt tyngd och mening på olika händelser och scener.

Starta dock övningen med samma gruppdiskussion som i mindmap-övningen, för att låta alla få en chans att komma tillbaka till upplevelsen. Vad handlade föreställningen om? Vem och hur var huvudpersonen? Vilka bipersoner fanns det? Vad fanns på scenen? Hur gestaltades berättelsen?

Låt sedan eleverna en och en skriva ned mer fördjupade tankar om föreställningen rörande dess tematik – vad ville uppsättningen berätta, varför – under cirka fem minuter. Nu har alla en utgångspunkt kring vad de upplevde att uppsättningen ville berätta, hur och varför, och ska ur detta formulera en tändsticksaskformulering – en högst några meningar lång

beskrivning av föreställningen *Göra sig av med Eddy*. Formuleringarna kan se olika ut och ta olika riktning. Det är viktigt att understryka att det inte finns några rätt eller fel! Exempel på olika slags tändsticksaskformuleringar: "En berättelse om en ung homosexuell kille som ges möjlighet att frigöra sig och försvinna bort från att vara andras slagpåse, och tar den", "En föreställning om sociala konstruktioner, makt och motstånd", "En uppsättning som speglar en ung mans kamp med att få vara sig själv och som kan inspirera andra att välja frihet istället för anpassning".

När formuleringarna är färdiga, dela in eleverna i mindre grupper och låt dem läsa upp sina formuleringar för varandra och diskutera likheter och olikheter. Avsluta gärna med att, på frivillig basis, läsa upp formuleringarna i helklass. Detta ger ett vitt perspektiv på hur en upplevelse kan vara både individuell och gemensam, och precis som i mindmap-övningen finns möjlighet för dig som lärare att skaffa ett underlag att se vad just dina elever upplevt under föreställningen och vad som kan verka relevant att fortsätta arbeta med.

VAD BETYDER ETT NAMN?

E d d y

Eddys namn är ett återkommande tema, både pjäsens innehåll och titel lyfter huvudpersonens namn och hans kamp med det samma. Namnet, "ett namn värdigt en hårding", blir en stor negativ del av Eddys identitet, såpass stor att han tillslut väljer att fly ifrån det för att kunna konstruera sig själv istället för att låta andra göra det.

Diskutera, i mindre grupper eller i helklass, hur och även när namnets betydelse understryks i föreställningen. Det finns med rent konkret i form av scenografin, och det finns med i Eddys berättelse och kamp för sin egen frihet och självständighet. Hur upplever eleverna Eddys förhållande till sitt namn? Varför? Vilka positiva respektive negativa bilder berättas kring Eddys namn? Hur berättas de? Föreställningen kan tolkas som att Eddy stegvis förlorar makten över sitt eget namn, hur går det till?

Efter en diskussion kring Eddy och betydelsen av hans namn, kan ett vidare perspektiv tas. Låt samtalen gå från att diskutera Eddy i själva uppsättningen till frågor kring vem eller vilka som äger rätten att definiera ett namn och dess bärare, och varför.

Vad betyder mitt namn?

Eftersom denna övning i början bygger mycket på association och spontanitet, fungerar den bäst om instruktionerna kommer stötvis, så eleverna inte kan förbereda sig för mycket innan.

Dela ut blanka papper till var och en. Låt eleverna skriva sitt namn, gärna tilltalsnamn och efternamn, i mitten av pappret. Vänd på pappret så namnet inte syns. Vänta in koncentration i rummet, och sedan cirka tio sekunder till. Därefter ber du eleverna vända på pappret igen och läsa sitt namn tyst för sig själva och skriva ned den första tanken, reaktionen eller associationen som kommer.

Låt de sedan under några minuter fortsätta bygga en slags mindmap eller liknande med tankar och associationer kring namnet. När detta är klart kan de, två och två, i mindre grupper eller i helklass – du bestämmer vad som passar bäst – diskutera vad som framkommit under övningen. Låt dem reflektera över vad de associerat till och varför. Är det de själva som skapar associationerna eller kommer de från omvärlden? Hur laddat är ett namn? Är det namnet som skapar associationerna, eller tvärtom? I Sverige idag tenderar olika namn att värderas och bemötas på mycket olika sätt. Har eleverna egna upplevelser av det? Hur och i vilka sammanhang? Vem äger rätten och makten att definiera ett namn och dess bärare?

MOTSTÅND OCH FRIGÖRELSE

Att (inte) göra motstånd

I föreställningen säger Eddy att "jag måste undvika att få stryk inför de andra, jag måste undvika att andra ser mig som killen som får stryk." Han menar också att han anpassar sig, lär sig dölja smärtan. Detta kan tolkas som Eddys sätt att göra motstånd. Ett tyst motstånd mot att låta några andra än de två killarna i en högre årskurs se att Eddy blir misshandlad, dag efter dag. När han blir spottad i ansiktet, beskriver han att han inte vågar "torka bort den, jag är rädd att det ska reta upp dem ytterligare".

Låt eleverna diskutera olika sätt att göra motstånd, eller att inte göra det. Kan att inte göra motstånd vara att göra motstånd? Hur? Varför, eller varför inte? Hur ser eleverna på Eddys val av motstånd, alternativt icke-motstånd? Har Eddy några alternativ utöver det sätt han väljer att handla och hur ser de i sådant fall ut?

Finna sitt språk, hitta sin frihet

Eddy Bellegueule konstrueras av andra och beskriver hur han under lång tid försöker foga sig och inta den roll som han anser att både han själv och hans omvärld kräver av honom; att vara en hårding. När han genom en lärare kommer i kontakt med teatern hittar han en fristad, ett forum som kan bli hans väg ut, hans flykt till frihet. Han ger upp planerna på att konstrueras och foga sig, och ser istället flykten som en början på att konstruera sig själv på det sätt han själv vill och behöver.

Dela ut mindre papperslappar, exempelvis post-it lappar. Låt eleverna en och en skriva ned om, när, hur eller var de har en fristad, där de kan känna sig okonstruerade och fria från att foga sig till någon annans idéer eller bilder av en själv. Samla in alla lappar och skapa ett kluster med de ord som finns nedskrivna, på en whiteboard eller annan plats där allt blir synligt. Låt eleverna titta närmre på samlingen av frihetssammanhang och för sedan diskussion och reflektion i mindre grupper eller i helklass kring upplevelsen av frihet. När kan en känna sig fri? Kan någons fristad vara motsatsen för en annan? Hur finner en sin fristad? Hur kan en göra för att låta andra vara fria?

ATT DEFINIERA OCH KONSTRUERA EN IDENTITET

Att definiera sig själv och andra är något som sker konstant, överallt i samhället. Definitionerna beror på kontext, såväl konkreta platser som sociala sammanhang kan förändra definitioner av andra och en själv. Följande övningar, 1.0 till 4.0, arbetar stegvis med att synliggöra och lyfta definitioner och konstruktioner av en identitet.

1.0

Låt eleverna fritt tänka och kasta ut definitioner som kan göras av människor om människor. Exempelvis: kvinna, cyklist, musikalisk, lång, fumlig, barn, smart, flykting, ekonomisk, pensionär, virrig, man, florist, alkoholist. Skriv upp alla exempel – ju fler desto bättre – på whiteboard eller liknande, så det blir synligt för alla. Låt eleverna sedan diskutera, i helklass eller i mindre grupper, hur många definitioner de kan känna igen sig i eller som de tror att andra skulle kunna placera dem i. Återgå till helklass om diskussionerna skett i mindre

grupper. Reflektera över hur definitioner av andra och en själv kan se ut. Är de få? Många? Kan de vara motsatser?

2.0

Denna övning har vissa likheter med spelet "Rappakalja". Dela in eleverna i grupper om 3-5 personer. En och en ska de sedan skriva tre påståenden om sig själva, varav två är sanna och ett är falskt. Varje elev läser sedan, så neutralt som möjligt, upp påståendena ett efter ett, och de andra i gruppen ska gissa vilket av de tre som är falska.

3.0

Låt eleverna göra två spalter på ett papper. I den ena spalten skriver de ned tio-tjugo definitioner av sig själva gjorda av sig själva, och i den andra skriver de ned ungefär lika många definitioner de vet eller tror att andra gör av dem själva. Eleverna får sedan fortsätta arbeta individuellt och reflektera över om de två spalterna stämmer överens. Finns det motsatser? Finns det röda trådar? När skiljer sig definitionerna åt och vilka faktorer, exempelvis kontextuellt eller socialt, påverkar olikheterna? När stämmer de olika definitionerna överens?

Låt eleverna sedan samtala kring sina reflektioner med varandra. I vilka kontexter anser eleverna att de i första hand anpassar sig till definitioner gjorda av andra, och när har de möjlighet att primärt definiera sig själva? Finns fasta definitioner, eller är de under ständig upplösning och omformning?

4.0

Ur definitioner av oss själva och varandra anpassar sig människan och konstruerar och konstrueras utifrån skapade definitioner och sammanhang. Eddy beskriver arvet som en del av hans konstruktion. När han berättar om sin far, berättar han att "precis som sin far, farfar och farfarsfar före honom får han anställning som arbetare på byns fabrik där man framställer mässingsdelar." Yrket, och därmed en stor del av vardagen och livsstilen, går i arv. Eddy berättar även att han själv vid fyra, fem års ålder frågar sin mamma om också han måste gå till fabriken om natten, och får ett kort och koncist "Ja" som svar.

Ett arv behöver dock inte vara från släkt och handla om yrkesval, utan kan också bestå av definitioner och konstruktioner skapade av samhället kring vem som äger rätten till vissa områden eller har skyldighet till vissa åtaganden, sett till exempelvis kön, social och kulturell

tillhörighet och/eller ålder. Reflektera över detta, gärna i helklass. Vilka rättigheter och skyldigheter anser eleverna sig ha, kopplade till deras personer och det de definierar sig och definieras som?

SKAPA SJÄLVBIOGRAFISKT

Denna övning görs med fördel med underlag från diskussionerna, reflektionerna och övningarna som beskrivs ovan. Omfattningen går att utforma beroende på tidsresurser, men se det gärna som ett större projekt som kräver någon eller några lektioner eller arbetstimmar hemma.

Vad är självbiografiskt?

Édouard Louis, tidigare Eddy Belleguele, utkom med den självbiografiska boken *Göra sig kvitt Eddy Belleguele* år 2015, när han var 21 år gammal. En självbiografi kan lätt förknippas med en äldre person som nedtecknar sin livsbana, men en självbiografi behöver varken skrivas av en äldre person eller omfatta ett helt liv. Den kan lika gärna lyfta en del av ett liv, och skrivas av en ung person. En självbiografi kan också framställas på andra sätt än genom flödande text, som exempelvis serieteckningar eller poesi.

I slutet av detta material finns en tipslista på självbiografiska författare och tecknare. Dessa kan med fördel fungera som inspirationsmaterial och fördjupning, men ta gärna fram fler och i andra former än text och teckning. Känner du som lärare eller dina elever till konstnärer som till exempel målare, skulptörer, musiker eller dansare självbiografiskt? Är sociala medier självbiografiska, exempelvis Instagram? Anser eleverna att det finns uttrycksformer som inte fungerar som ett självbiografiskt medium, eller kan berättandet av hur en upplever samhället och livet tas i uttryck på helt fria sätt? Låt eleverna hitta och dela med sig av egna exempel som de finner självbiografiska, från antika skulptörer till samtida bloggare.

Skapa en skiss

Låt eleverna under ca 20–30 minuter skriva eller teckna ned stödord/bilder kring händelser de skulle vilja berätta om, tagna ur sina egna liv. Det finns inga riktningar i hur en självbiografisk berättelse bör vara eller vad den bör behandla, den kan lyfta allt från en onsdag i november till en stor händelse, en vändpunkt i livet, eller bådadera. Ni kan med fördel använda er av någon eller flera av de diskussioner ni haft kring föreställningen som underlag för att komma

igång. Till exempel att hitta sin fristad, att bära ett namn, att tillskrivas en identitet, att göra motstånd och ta makten över sin egna identitet, att definieras som något eller någon mot sin vilja eller att definiera någon mot dennes vilja.

Arbeta stegvis och konstruktivt

Efter att ett första utkast med stödord/bilder är färdigt, låt eleverna berätta om sina idéer i mindre grupper. Här råder ett konstruktivt tankesätt, med grundinställningen att allas idéer är både personliga och därmed korrekta. Däremot finns det ett värde i att låta andra komma med tankar och andra perspektiv om och kring ens egna idéer.

Därefter fortsätter arbetet med självbiografierna, som kan ta form som serieteckningar, flödande text, poesi, filmmanus, sångtexter eller något helt annat, och beroende på resurser och på vilket omfång ni väljer att arbeta i, kan det exempelvis arbetas fram och redovisas i etapper, där eleverna i mindre grupper tar del av varandras arbeten och får arbeta med att ge och ta konstruktiv kritik.

LITTERATURTIPS

Författare, utöver Édouard Louis, och tecknare som skapar med självbiografisk utgångspunkt:

Abdellah Taia
Alejandro Leiva Wenger
Angie Thomas
Aris Fioretos
Daniel Boyacioglu
David Leviathan
Edith Södergran
Elin Wägner
Evin Ahmad
Hampus Nessvold
Hanna Gustafsson
Jenny Jägerfeld
Johan Ehn
Jonas Gardell
Jonathan Franzen
Karin Boye
Karolina Ramqvist
Kristian Gidlund
Linna Johansson
Lisa Wool-Rim Sjöblom
Liv Strömqvist
Lyra Ekström Lindbäck
Marjaneh Bakhtiari
Martin Kellerman
Maryse Condé
Patrik Lundberg
Rudy Loewe
Silvia Avallone
Stef Gains
Sylvia Plath
Tove Folkesson

Sociala medier, exempelvis Instagram-konton.

På YouTube finns kanaler där människor delger bitar ur sina liv och sin vardag ur ett perspektiv som kan ses som självbiografiskt. Till exempel finns **Revolutionary Poetry**, där personer skriver om sina egna erfarenheter och framför dem på sin kanal:

<https://www.youtube.com/channel/UCzmhsBf6wZU940nwVFrcikg/videos>

För fördjupning inom tematiken sociala konstruktioner och identitet:

Sätt att se på konst/Ways of seeing av John Berger

Social constructionism av Vivien Burr

Genustrubbel - feminism och identitetens subversion av Judith Butler

Kultursociologiska texter av Pierre Bourdieu, i urval av Donald Broady och Mikael Palme

”Intersektionalitet – ett användbart begrepp för genusforskning” av Nina Lykke, i *Tidskrift för genusvetenskap* 2003:1, tema Gränser. <http://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/tgv/issue/view/322>

I marknadens öga; barn och visuell konsumtion (diss.) av Johanna Sjöberg

Ways of seeing av John Berger finns även som film producerad av BBC, tillgänglig på Youtube:

PART 1: https://www.youtube.com/watch?v=0pDE4VX_9Kk

PART 2: <https://www.youtube.com/watch?v=m1GI8mNU5Sg>

PART 3: <https://www.youtube.com/watch?v=Z7wi8jd7aC4>

PART 4: <https://www.youtube.com/watch?v=5jTUebm73IY>